

ELS ÀMBITS D'ACCIÓ PROFESSIONAL DE L'EDUCACIÓ SOCIAL

Document de treball, juny 2019

En el marc del projecte d'innovació docent “*La professionalització dels estudiants d'educació social en els contextos de pràctiques: experiències i àmbits d'intervenció*”

Universitat Autònoma de Barcelona

Autoria: Laura Arnau, Daniel Ortega, Laura Corbella, Jose Tello, Mercè Jariot, Paloma Valdivia, i Reinaldo Martinez.

Amb la col.laboració de:

Roberto Pescador, Mireia Foradada i Lucas Martínez Chito

Aquest document ha estat desenvolupat en el marc d'un projecte d'innovació docent “*La professionalització de l'educador i l'educadora social en els contextos de pràctiques: experiències i àmbits d'intervenció*” i ha comptat amb la col.laboració d'un equip de professores i professors implicats en la docència del grau d'educació social i amb professionals i experts externs, que han aportat la seva mirada des de la pràctica professional.

L'objectiu d'aquest document és oferir una classificació dels diferents àmbits professionals, actuals i emergents, on l'educadora i l'educador social poden desenvolupar la seva tasca socioeducativa. Està adreçat fonamentalment a l'estudiantat del grau en educació social (actual i futur) amb l'objectiu de que coneguin els diferents espais d'acció de l'educació social, així com els potencials escenaris d'inserció professional i les sortides laborals relacionades amb la professió.

Per classificar la diversitat d'àmbits i sectors professionals en els que recau la professió, l'equip d'aquest projecte ha realitzat una immersió bibliogràfica en les diverses classificacions dels escenaris o àmbits d'especialització i intervenció de l'educació social realitzades fins ara (Gòmez,2000; Navarro,2000).

Així, neix la proposta que presentem en aquest document, on s'han concretat tres macro-àmbits: 1) educació social especialitzada, 2) educació social comunitària, i 3) educació i orientació de les persones al llarg de la vida. Aquests macro-àmbits presenten un caràcter transversal ja que inclouen diversos grups d'edat, diferents tipologies d'institucions, i diferents necessitats i problemàtiques. Els àmbits actuals i emergents s'han integrat en cadascun dels tres macro-àmbits mencionats:

1. Educació Social Especialitzada:

Gran àmbit on es realitzen accions socioeducatives amb persones que per la seva situació presenten necessitats singulars que afecten al desenvolupament de la seva socialització i que fan que estiguin en situació de vulnerabilitat o en risc d'exclusió social.

2. Educació Social Comunitària, Animació Sociocultural i Pedagogia de l'Oci:

Gran àmbit on es realitzen accions socioeducatives amb persones per afavorir els seus processos de socialització i de desenvolupament personal, social, cultural i comunitari

3. Educació de les persones adultes i formació al llarg de la vida:

Gran àmbit on es realitzen accions socioeducatives, d'orientació i formatives al llarg del cicle vital per afavorir diferents aprenentatges bàsics: (alfabetització, educació bàsica, formació pel desenvolupament personal, social, educació viària, etc.), posant especial èmfasi en la orientació i inserció sociolaboral.

Tanmateix és necessari destacar que els tres macro àmbits esmentats parteixen d'una depuració de la literatura especialitzada en relació a les competències requerides per la pròpia educació social (ANECA, 2005; AQU, 2009; Consejo General de Colegios de Educadoras y Educadores Sociales, 2006; De la Fuente i Reglero, 2004; Fullana, Pallisera i Planas, 2011) ja que es considera que malgrat els àmbits es presenten de manera lineal i independent, estan intrínsecament interrelacionats i en situació d'interdependència. Per exemple, una persona que treballi en l'àmbit de l'educació social especialitzada hauria de poder reunir les competències necessàries d'altres àmbits per tal de donar resposta a les persones que atén a la seva entitat o servei. Aquí radica per tant un dels objectius del present document, cohesionar els diversos àmbits de l'educació social amb les competències requerides i específiques de la professió. Per tant, fem menció que existeixen diferents funcions o competències vinculades a la professió (com per exemple: la mediació, la recerca, l'assessorament, la mentoria, l'acompanyament, etc.) que no tenen categoria d'àmbits, però que estan presents en cadascun d'ells.

Finalment, és important considerar que l'educació social és una professió en construcció i que els àmbits que s'han identificat estan en constant evolució; en aquest sentit, és possible que en un futur vagin emergint nous àmbits i nous espais d'acció ja que l'educació social va guanyant cada vegada més presència en els diferents recursos d'atenció a les persones.

Aquest document va acompanyat d'un repositori de vídeos, gravats per docents, professionals i experts en diferents àmbits de l'educació social que expliquen les principals característiques i funcions de l'educador/a social en cada àmbit (veure l'enllaç a l'annex).

Esperem que tant el document com els vídeos puguin resultar d'interès i contribueixin a oferir una perspectiva clarificadora dels diferents àmbits d'acció de l'educació social.

I.MACRO-ÀMBIT EDUCACIÓ SOCIAL ESPECIALITZADA

1. Serveis Socials

- Equips Bàsics d'Atenció Social (EBASP)
- Servei d'assessorament tècnic i atenció social
- Serveis d'Urgències i Emergències socials

2. Justícia

2.1. Justícia d'adults

- Centres penitenciaris (règim tancat)
- Mesures penals alternatives
- Programes d'atenció a la víctima

2.2. Justícia juvenil

- Servei de Mediació i Assessorament tècnic (SMAT)
- Medi obert (EMO)
- Centres educatius (règim tancat)

3. Protecció a la infància i adolescència en situació de risc

3.1. Equips d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (EAIA)

3.2. Centres Residencials per a Infants i Adolescents

- Centres Residencials d'Acció Educativa (CRAE): primera infància (0-6), segona infància (6-12), adolescents (nois, noies i/o mixt), verticals, etc.
- Cases d'Infants
- Centre residencial d'educació intensiva (CREI)
- Centre d'acolliment (primera acollida)
- Pis assistit de 16 a 17 anys
- Altres tipologies de recursos: Centre d'atenció terapèutica, centres per persones amb diversitat funcional, Centres maternals, SAEJ, pis +18 anys, etc.

3.3. Institucions col·laboradores d'integració familiar (ICIFS)

4. Atenció a Persones en situació de sense Llar

- Acompanyament al carrer
- Albergs
- Housing – First
- Centres d'acollida per a la inserció i la inclusió social
- Suport sociolaboral

5. Atenció a la igualtat i diversitat de gènere, sexe i/o opció sexual

5.1. Violència vers les dones

- Informació a les dones (especialment) sobre la violència (SIAD's, CIRD, EADS)
- Serveis d'intervenció especialitzada en violència masclista (SIE)
- Casa d'acollida per a dones maltractades

5.2. Promoció a la dona

- Serveis d'informació i atenció a les dones (SIAD locals i comarcals)
- Associacions culturals, socials i educatives pels drets de les dones

5.3. Prevenció de l'odi i la discriminació per qüestions de gènere, sexe i/o opció sexual

- Sensibilització a les escoles
- Promoció per a persones LGTBI
- Centres LGTBI, associacions, etc.
- SAI (Servei d'Atenció Integral LGTBI)

5.4. Atenció a Situacions de Prostitució forçada i Suport a drets socials a treballadores sexuals

- Acompanyament al carrer
- Centre residencial
- Inserció sociolaboral
- Associacions, entitats, etc.

5.5. Serveis d'atenció als homes

- SAH (només a Barcelona)
- Associacions d'Homes per la igualtat
- Serveis terapèutics i acompanyament a homes que han exercit violències de gènere (amb o sense mesura penal)

6. Atenció al consum de risc i addicions

- Centre de dia
- Centre d'atenció a les addicions (CAS)
- Comunitat terapèutica
- Servei residencial
- Pis amb suport o terapèutics
- Hospital de dia
- Unitats hospitalàries de desintoxicació (UHD)
- Unitat de patologia dual
- Unitats de crisi
- Centres de reducció de danys (sales de venopunció, unitats mòbils treball al carrer, programes nocturns, etc.)

7. Atenció a situacions de malaltia

7.1. Atenció a situacions de malaltia (VIH)

- Unitats de Prevenció
- Serveis d'Acompanyament

7.2. Atenció als Trastorns Alimentaris

- Hospital de dia
- Pis/residència
- Informació, acompanyament i treball amb les famílies

7.3. Salut Mental

- Serveis d'oci (Club social i programes de sortides d'oci i respir)
- Serveis d'inserció laboral (serveis d'orientació formativa i laboral, serveis pre-laborals, empreses socials, centres especials de treball)
- Serveis d'habitatge (Serveis de suport a domicili, pisos amb suports extens, Llars residències, centres de mitja i llarga estada, etc.)
- Serveis Sanitaris (ambulatoris de salut mental i addicions, serveis de rehabilitació, serveis d'hospitalització amb diferents intensitats d'estada)
- Associacions de suport i acompanyament a les persones i famílies

7.4. Aules hospitalàries

8. Atenció a la Diversitat Funcional

- Centres i serveis educatius
- Habitatge (llars, residències, etc.)
- Centres Ocupacionals

9. Atenció especialitzada

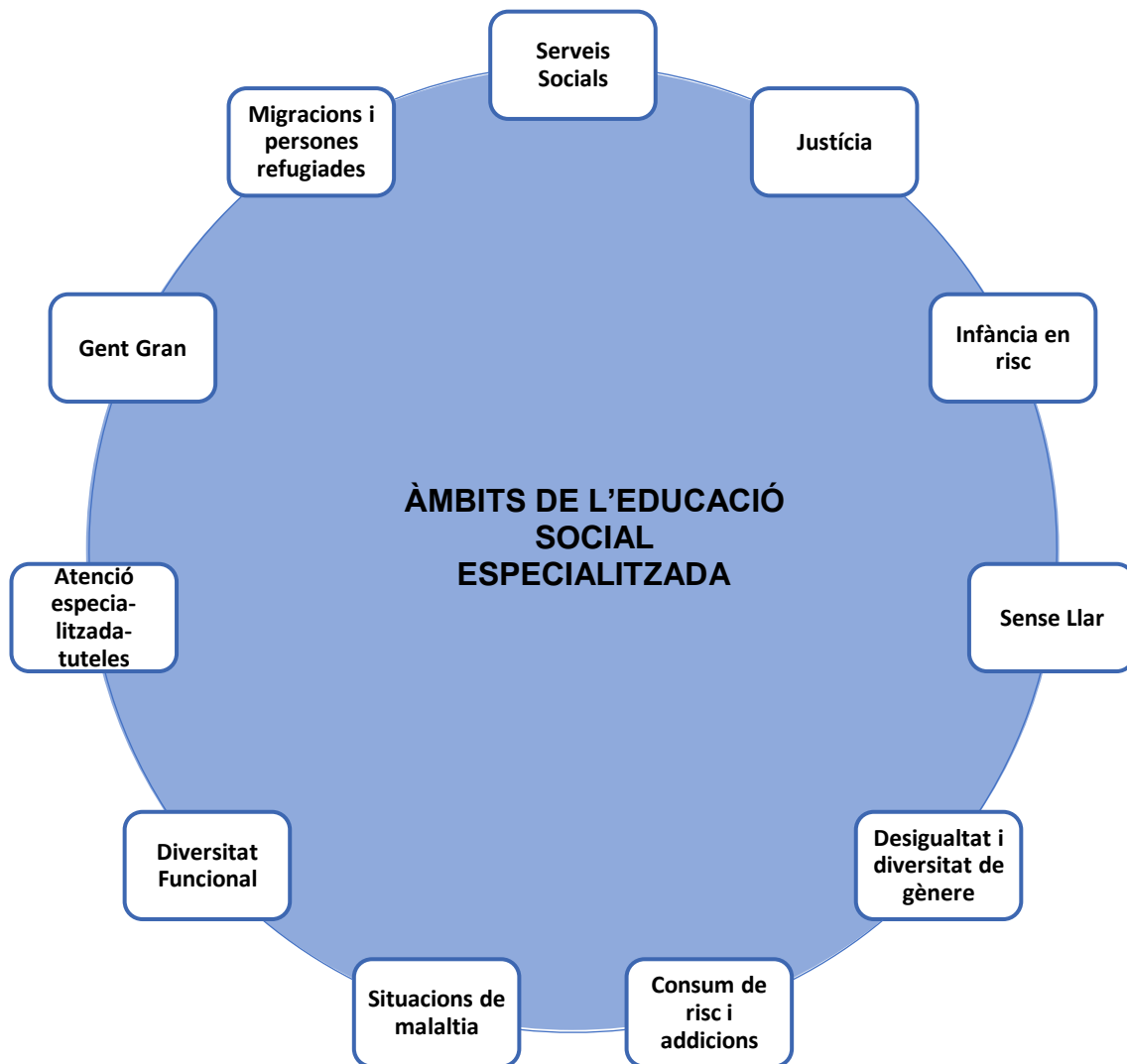
- Acompanyament a persones amb la capacitat legal d'obrar modificada

10. Atenció i suport a la gent gran

- Centre de dia
- Centre residencial
- Habitatges amb suport i/o tutelats per a gent gran
- Casals, ateneus i centres cívics

11. Migracions i persones en situació de refugiades

- Recursos residencials i de suport
- Aules refugi ACCEM
- Xarxes d'acollida i acompanyament
- Associacions de suport a persones en situació de refugiades
- Campanyes de sensibilització

II.MACRO-ÀMBIT EDUCACIÓ SOCIAL COMUNITÀRIA, ANIMACIÓ SOCIO CULTURAL I PEDAGOGIA DE L'OCI

1. Atenció a la infància i adolescència i famílies

- Educació en medi obert (educació de carrer, centres oberts, etc.)
- Serveis de suport a les famílies amb infants de 0 a 3 en situació de risc (Espais familiars, i de promoció d'hàbits parentals saludables)

2. Centres i Serveis de Cultura i Temps Lliure

- Casal d'infants
- Casal de joves
- Casals d'avis
- Centre cívics
- Casals de cultura
- Ateneus
- Espais Jove
- Aules d'estudi
- Punts d'informació juvenil

3. Programes i projectes comunitaris

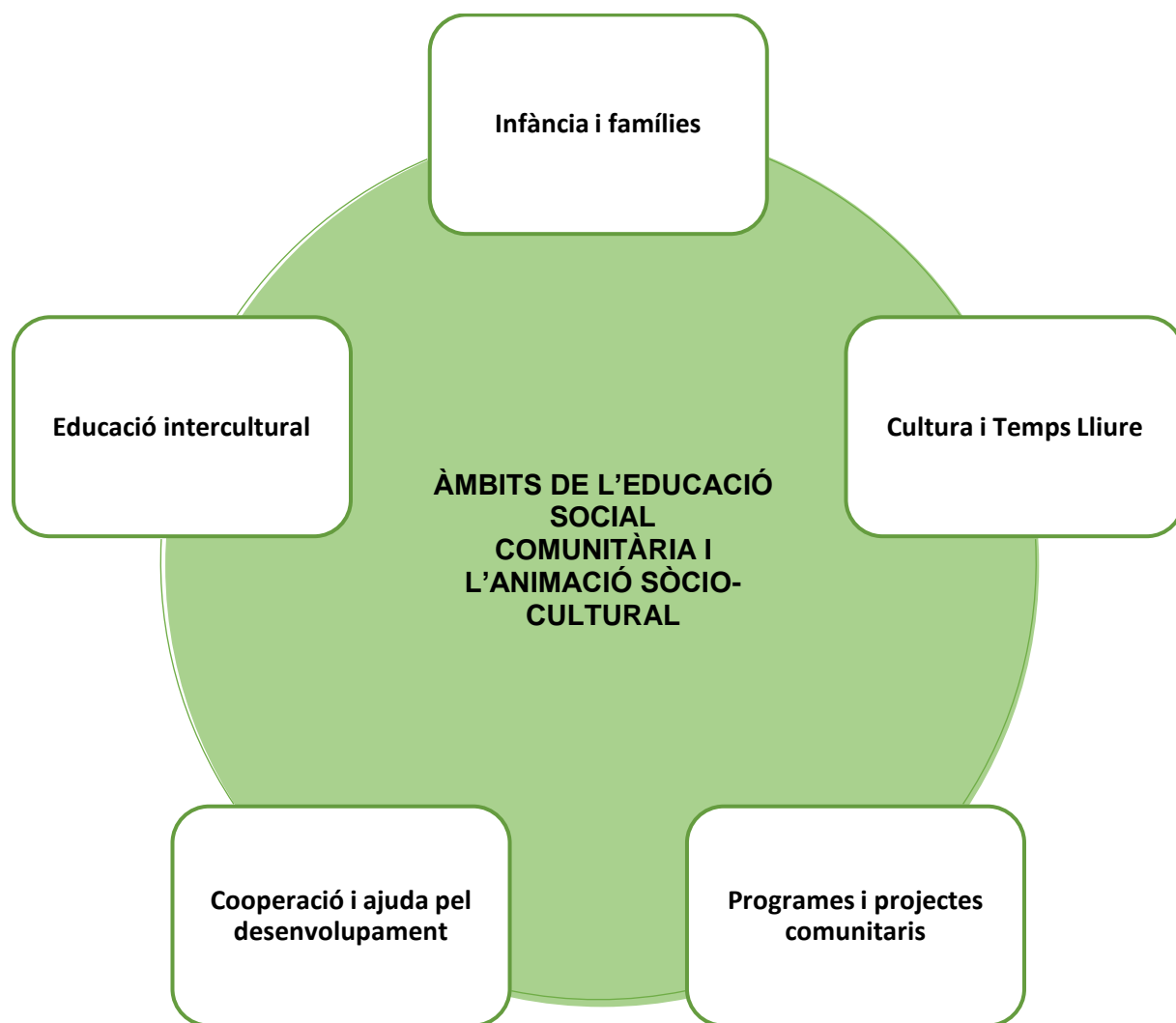
- Plans comunitaris
- Projectes comunitaris (programes de mediació, etc.)
- Entitats veïnals, socials, esportives i culturals
- Suport a la participació i a l'associacionisme
- Projectes de dinamització territorial
- Arts comunitàries (teatre social, circ, fotografia,...)

4. Cooperació i ajuda pel desenvolupament

- Campanyes de promoció de la justícia global (ONG's)
- Tallers-xerrades de sensibilització (Educació per la pau , promoció de rets humans, etc.)
- Programes de cooperació

5. Educació intercultural

- Programes de diàleg i convivència intercultural
- Plans d'identitat i interculturalitat
- Projectes de diversitat cultural i religiosa
- Prevenció, detecció i intervenció en situacions d'odi i discriminació
- Accions de conscienciació comunitària (Campanyes anti-rumors, etc.)

III.MACRO-ÀMBIT EDUCACIÓ I ORIENTACIÓ AL LLARG DE LA VIDA

1. Àmbit formal

- Educadors dins de les escoles i instituts
- Suport intensiu d'escolarització per la inclusió (SIEI)
- Aula oberta i projectes singulars (programes de diversificació curricular)
- Unitat d'escolarització compartida (UEC)
- Comunitat educativa i famílies
- Comunitats d'aprenentatge
- Programa de formació i inserció (PFI i similars: PIP, PTT, FIAP, formació dual, etc.)

2. Educació de persones adultes (escoles d'adults)

- Alfabetització a persones immigrants a escoles d'adults
- Educació bàsica

3. Programes orientació i acompanyament a la inserció

- Orientació i intermediació laboral
- Programes integrats
- Programes de desenvolupament local: Treball als barris, programa de suport i acompanyament a la planificació estratègica, programa d'agents d'ocupació, projectes innovadors i experimentals
- Formació ocupacional del SOC

4. Dinamització social digital

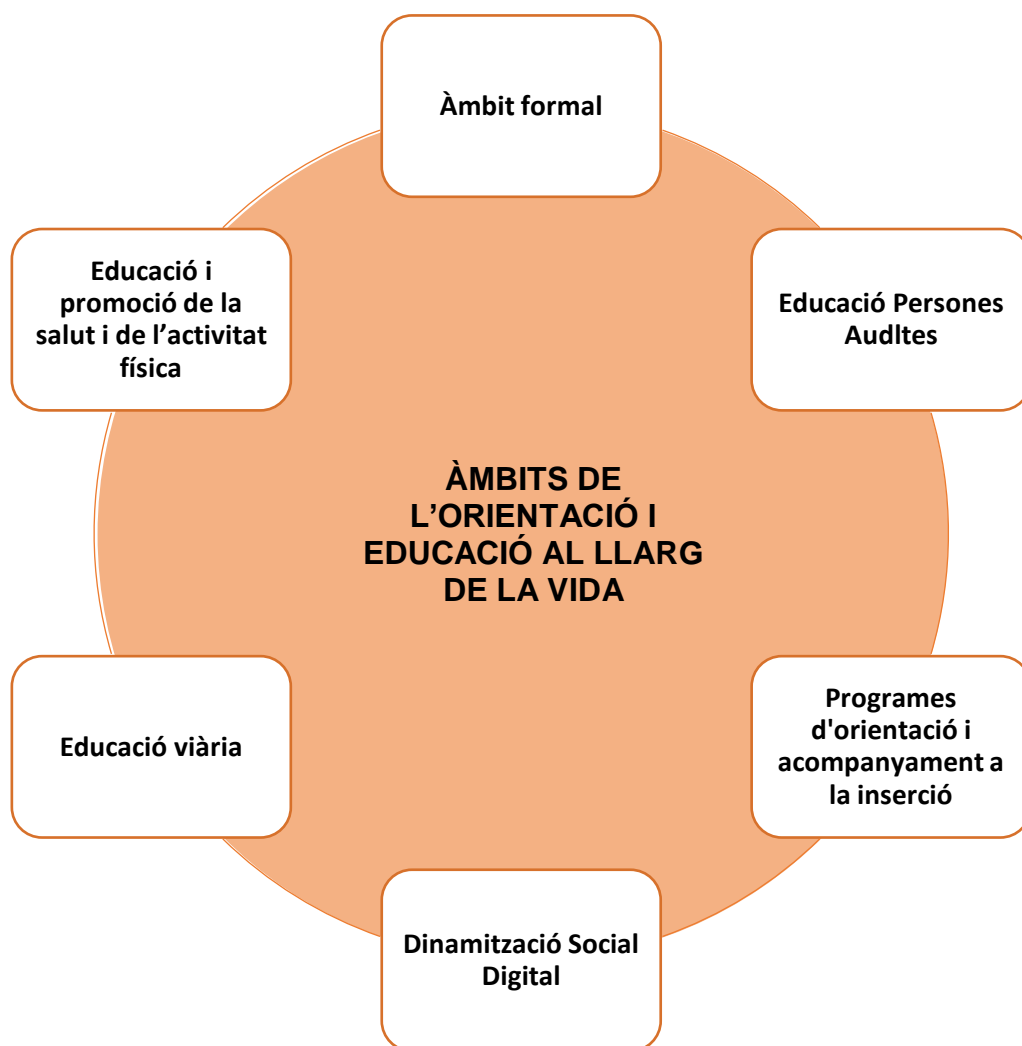
- Telecentres (Punt TIC, Punt Omnia, teletreball)
- Ateneus de Fabricació
- Aules d'Alfabetització digital (biblioteques, centres cívics, associacions, etc.)

5. Educació i Promoció de la Salut i de l'activitat física

- Promoció de la salut (educació integral sexual i reproductiva, prevenció de drogodependències, prevenció trastorns alimentaris i promoció alimentació saludable, promoció hàbits d'higiene, promoció hàbits de seguretat etc.)
- Promoció de relacions saludables (intervencions per a la prevenció del bulling o maltractament de parelles)
- Promoció de l'esport
- Inserció social a través de l'esport
- Mentoria i acompanyament a l'esportista d'alt rendiment i a les seves famílies

6. Educació Viària (emergent)

- Tallers-xerrades de sensibilització a escoles
- Cursos inicials (preconductors, etc.)

REFERÈNCIES

ANECA (Agencia Nacional de Evaluación de Calidad). (2005). *Libro Blanco de la Titulación de Grado en Pedagogía y Educación Social*. Madrid: ANECA

AQU Catalunya (Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari a Catalunya). (2009). *Guia per a l' Avaluació de competències en Educació Social*. Barcelona: AQU

De la Fuente, G., i Reglero, M. (2004). Factores sociales que condicionan la inserción laboral del educador social». Actas del IV Congreso Estatal del/a Educador/a Social. Santiago de Compostela.

Fullana, J., Pallisera, N. i Planas, A. (2011). Las competencias profesionales de los educadores sociales como punto de partida para el diseño curricular de la formación universitaria. Un estudio mediante el método Delphi. *Revista Iberoamericana de Educación*, 56(1), 1-13

Gómez, M. (2000). Sectors i àmbits d'intervenció de l'educació social. *Temps d'Educació*, 24, 409-426

Navarro, C. (2000). El procés d'inserció laboral de l'educador Social a Catalunya: Entre l'oportunitat i el risc. *Revista de Educación Social*, 15, 10-31.

ANNEX

Aquest document s'acompanya d'un suport visual. Es tracta d'un repositori de vídeos, gravats per docents, professionals i experts en diferents àmbits de l'educació social que expliquen les principals característiques i funcions de l'educador i l'educadora social en els principals àmbits d'acció. Veure el següent enllaç:

<https://www.youtube.com/playlist?list=PLfiwyQy5C38eOE5Z1qhITXRMB7KLNjKZQ>

AGRAIMENTS:

Aquest document s'ha desenvolupat en el context del projecte d'innovació docent “La professionalització dels estudiants d'educació social en els contextos de pràctiques: experiències i àmbits d'intervenció”, finançat per la Facultat de Ciències de l'Educació de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) durant el 2018-19; la gravació i edició dels vídeos ha comptat amb la col·laboració del Servei d'Audiovisuals de la Facultat de Ciències de l'educació de la UAB. En aquest sentit, volem agrair tant a la facultat com al servei d'audiovisuals el seu suport. També volem agrair la participació desinteressada i compromesa dels professionals que han participat en la gravació dels vídeos, i en la revisió del document.